

Mirosław Gogolik<sup>1</sup>

## ROLA ŚWIECKICH W PRZYGOTOWANIU KANDYDATÓW DO SAKRAMENTU BIERZMOWANIA

### Wstęp

Jednym z podstawowych zadań spoczywających na wspólnocie parafialnej Kościoła katolickiego jest tworzenie miejsca spotkania z Bogiem na wspólnej modlitwie, w sakramentach świętych i w słowie Bożym, środowiska kształtującego wiarę i dającego możliwość doświadczenia wiary. Tak wielowymiarowe zadanie, spoczywające na wspólnotach parafialnych, realizuje się m.in. przez planowaną i systematyczną posługę katechetyczną, zwłaszcza tę przygotowującą do przyjęcia sakramentów świętych.

Mając na uwadze pluralizm doświadczeń religijnych współczesnej młodzieży oraz potrzebę jak najskuteczniejszego oddziaływania katechetycznego, zwłaszcza w przygotowaniu kandydatów do sakramentu bierzmowania, proponuje się obecnie m.in. zaangażowanie w to przygotowanie większej grupy osób, zarówno duchownych, jak i świeckich, którzy świadectwem swojego życia wiary wzmocnią przekaz katechetyczny.

W niniejszym opracowaniu ukazana zostanie rola świeckich animatorów w przygotowaniu kandydatów do sakramentu bierzmowania, istotne elementy formacji animatorów oraz formy posługi. Odpowiedzialna katechizacja i współpraca całego środowiska katechetycznego parafii, prowadzona w duchu dialogu oraz wielkoduszności, może zaowocować w przyszłym dorosłym życiu katechizowanych.

### 1. Miejsce świeckich we wspólnocie Kościoła

Nauka Soboru Watykańskiego II o Kościele na nowo przywraca właściwe rozumienie i miejsce ludzi świeckich. Analiza magisterium Vaticanum II wskazuje na wyraźny powrót do źródeł, do początkowej świadomości Kościoła ukazującego miejsce, rolę i pozycję świeckich w pierwszych jego wiekach. Termin „laik” pochodzi z greckiego *laos* – lud, *laikos* – należący do ludu. W znaczeniu biblijnym *laos* oznacza Lud Boży, w przeciwieństwie do

---

<sup>1</sup> Ks. dr hab. Mirosław Gogolik, prof. UAM, kapłan diecezji bydgoskiej. Od 2009 r. pracuje w Zakładzie Katechetyki i Pedagogiki Chrześcijańskiej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wizytator nauki religii w szkołach na terenie diecezji bydgoskiej, dyrektor Wydziału Katechizacji i Szkół Katolickich Kurii Diecezjalnej Bydgoskiej. Adres do korespondencji: 85-109 Bydgoszcz, ul. Grodzka 18; e-mail: mirgo@amu.edu.pl.

ludów pogańskich, które określano terminem greckim *ta ethne*<sup>2</sup>. Stąd wywodzi się dość często używany dziś termin „laikat”, który aktualnie oznacza całość stanu ludzi świeckich w Kościele, a opis ich zadań i miejsca określa się mianem teologii laikatu. W tradycji chrześcijańskiej i teologii katolickiej nazwa „laik” ma znaczenie na wskroś pozytywne i oznacza człowieka przynależącego do Ludu Bożego (*laos teou*). Warto w tym miejscu podkreślić fakt, że w Biblii dla określenia pojedynczych członków Ludu Bożego używano innych terminów, takich jak: „powołani”, „święci”, „uczniowie” czy po prostu „bracia”. Charakterystycznym jest również fakt, że w Dziejach Apostolskich i Listach św. Pawła znajdujemy świadectwa ukazujące nam całą rzeszę osób świeckich, którzy trudzą się w głoszeniu Ewangelii, współpracując z apostołami. Wśród nich możemy wyróżnić m.in.: Marię – matkę Marka (Dz 12,12), Lidię, która sprzedawała purpurę (Dz 16,14–15), małżonków z Koryntu, Akwila i Pryscyllę (Dz 18,2–3). Powyższe fakty wskazują, że pierwsza wspólnota Kościoła nie oddzielała kleru od świeckich, co potwierdza także używanie terminu „wielka liczba wierzących” dla określenia wspólnoty wierzących. Akcent zatem kładziony jest na głęboką jedność, a nie specyfikację członków i podział na kler i świeckich. W Listach św. Pawła znajdujemy natomiast tytuły i funkcje: nauczycieli, proroków, ewangelistów, pasterzy, prezbiterów, diakonów, biskupów (Rz 12,4–8, Ef 4,11–12), nie ustalając ścisłych relacji między tytułami i funkcjami. Późniejsze wieki chrześcijaństwa w różny sposób wskazują na rolę i miejsce świeckich w Kościele, ustalając wyraźnie hierarchię w Kościele i zadania do wykonania przez poszczególnych członków Ludu Bożego. W wieku III nauka kościelna odróżnia kler (diakon, kapłan, biskup) od rzeszy świeckich, co szczególnie widoczne jest u św. Cypriana, choć nie można tego podziału rozumieć jako wykluczenia laikatu z życia Kościoła. Według św. Cypriana świeccy uczestniczą w wyborze biskupa, są powoływani na synody, opiniują i konsultują w ważnych sprawach, zaradzają potrzebom wspólnoty, prowadzą finanse i wydatki na rzecz kultu, utrzymania budynków, pomoc najuboższym, sierotom i wdowom. Świeccy także stoją na czele renomowanych szkół, np. Orygenes z Aleksandrii, a także włączają się w nauczanie i przygotowanie do chrztu w ramach katechumenatu. Dla duchownych zarezerwowane są urzędy związane z posługą słowa, odpuszczaniem grzechów i sprawowaniem Eucharystii, czyli urzędy wymagające święceń poprzez włożenie rąk<sup>3</sup>. W kolejnych wiekach, a szczególnie w średniowieczu, nastąpił wyraźny zwrot w rozumieniu roli i miejsca świeckich w Kościele. Spowodowane to było przede wszystkim charakterystycznym i silnym podziałem wspólnoty Kościoła na zakony, kler i świeckich, ze szczególną dominacją zakonów będących ideałem życia i świętości. Tak funkcjonujący obraz Kościoła jako wspólnoty Ludu Bożego zaczął zacierać w świadomości wiernych przekonanie o dążeniu do doskonałości w życiu świeckim i doczesności. Można nawet uznać, że wieki średnie nie były łaskawe dla laikatu, który coraz bardziej stawał się biednym i wspólnotą słuchającą. Pewnym motywem jego przebudzenia było tworzenie w następnych wiekach bractw, stowarzyszeń, sodalicji mariańskich i włączaniem się świeckich w zadania apostołskie. Działania Stolicy Apostolskiej, głównie od pontyfikatu Leona XIII, zachęcały świeckich do zaangażowania w zadania apostołskie, zwłaszcza w życiu społeczno-pań-

<sup>2</sup> Eugeniusz Weron, „Laikat”, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. Ryszard Kamiński (Lublin, 2006), 418.

<sup>3</sup> Jean Gaudemet, „Świeccy w pierwszych wiekach Kościoła”, *Communio* 3 (1997): 3–15.

stwowym, co potwierdza nauczanie zawarte w encyklikach *Rerum novarum* i *Quadragesimo anno*. Celem uaktywnienia laikatu na przełomie XIX i XX w. powstała Akcja Katolicka, a papież Pius XII w przemówieniu do nowo kreowanych kardynałów 20 lutego 1946 r. powiedział, że „wierni świeccy zajmują miejsce w pierwszych szeregach Kościoła. Dla nich Kościół stanowi życiową zasadę społeczności ludzkiej. Dlatego to oni i przede wszystkim oni powinni uświadamiać sobie coraz wyraźniej nie tylko to, że należą do Kościoła, ale że sami są Kościołem, to znaczy wspólnotą wiernych żyjących na ziemi pod jednym przewodnictwem papieża oraz biskupów pozostających z nim w łączności. Oni są Kościołem”<sup>4</sup>. Tak postępujący rozwój świadomości miejsca i roli świeckich w Kościele, wzmocniony ruchem odnowy liturgicznej i nauki o Kościele teologią laikatu, a także powrót do doświadczenia wspólnoty pierwotnego Kościoła, stał się inspiracją dla dyskusji w czasie Soboru Watykańskiego II<sup>5</sup>.

Nauka Vaticanum II daje współczesnemu Kościołowi bogate dziedzictwo doktrynalne, duchowe i pasterskie na temat ludzi świeckich, a dokumenty soborowe świadczą o tym, jak wszechstronnie i głęboko ojcowie soborowi przeanalizowali naturę, godność, życie wewnętrzne i misję laikatu w Kościele i świecie. Szczególnie ważne jest nauczanie zawarte w *Konstytucji dogmatycznej o Kościele*, ukazujące naukę o ludziach świeckich w kontekście Ludu Bożego, a także w *Dekrecie o apostołstwie ludzi świeckich*, gdzie podkreśla się czynne i odpowiedzialne uczestnictwo laikatu w zbawczej misji Kościoła jako misji własnej i absolutnie koniecznej. W *Dekrecie o misjach* kładzie się nacisk na znaczenie i niezastąpioność ludzi świeckich w misyjnej działalności Kościoła, zaś w *Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym* czytamy, że zaangażowanie świeckich jest charakterystycznym i decydującym elementem, czynnikiem stosunku Kościoła do świata<sup>6</sup>.

Ojcowie soborowi, odpowiadając na pytanie, kim są świeccy, nauczają, że „pod nazwą świeckich rozumie się tutaj wszystkich wiernych chrześcijan niebędących członkami stanu kapłańskiego i stanu zakonnego prawnie ustanowionego w Kościele, mianowicie wiernych chrześcijan, którzy jako wcieleni przez chrzest w Chrystusa, ustanowieni jako Lud Boży i uczynieni na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego urzędu Chrystusowego, ze swej strony sprawują właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu posłannictwo w Kościele i świecie. (...) Zadaniem ludzi świeckich, z tytułu właściwego im powołania, jest szukać Królestwa Bożego, zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi po myśli Bożej”<sup>7</sup>. W dalszej części nauczania soborowego wskazane są charakterystyczne elementy, zadania i miejsce świeckich w Kościele, przede wszystkim podkreślając, że:

- świeccy to ludzie ochrzczeni, którzy przez chrzest zostali wszczepieni w Chrystusa i stali się pełnoprawnym podmiotem praw i obowiązków wspólnoty „świętych”;

<sup>4</sup> *Katechizm Kościoła katolickiego* (Poznań: Pallottinum, 1994), nr 899 (dalej KKK); Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Christifideles laici”* (Rzym, 1988), 9 (dalej ChL).

<sup>5</sup> Józef Majewski, „Jak obudzić śpiącego olbrzyma? Pytanie o świeckich w Kościele”, *Chrześcijaństwo. Świat. Polityka. Zeszyty społecznej myśli Kościoła* 1 (2010): 5–6.

<sup>6</sup> Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje* (Poznań, 1967).

<sup>7</sup> „Konstytucja dogmatyczna o Kościele”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje* (Poznań, 1967), nr 31.

- uczestniczą w kapłańskim, prorockim i królewskim urzędzie Chrystusa, to jest w sprawowaniu kultu wewnętrznego i zewnętrznego, a także w dawaniu świadectwa wiary;
- wypełniając obowiązki członków wspólnoty Kościoła i korzystając z przysługujących im uprawnień, realizują własne posłannictwo – czyli powołanie do apostołstwa w Kościele i świecie;
- pozostając świeckimi i żyjąc w świecie, przyjmując „świecki charakter”, uświęcają świat, ewangelizują i wprowadzają Chrystusa w świat zwykłych ludzkich spraw w sposób szczególny;
- uświęcają świat od wewnątrz, to znaczy uzdrawiają od wewnątrz małżeństwo, rodzinę, miejsce pracy i odpoczynku. Dzięki temu świeccy docierają do tych terenów ludzkiego życia, które określamy jako świeckie, stając się ewangelicznym zaczynem<sup>8</sup>.

Wypracowane przez Sobór Watykański II założenia teologii laikatu kontynuowano i rozwijano w kolejnych dokumentach nauczania Kościoła, zwłaszcza w pracach i tematach kolejnych synodów, i tak synod w 1971 r. omawiał sprawę „sprawiedliwości w świecie”, synod z roku 1974 podjął temat ewangelizacji, ukazując wielką wartość, rolę i specyficzne zadania świeckich w dziele szerzenia Ewangelii, zaś synod z 1977 r. podkreślał rolę świeckich w katechizacji. Kolejne prace synodalne, podjęte w 1980 r., zwróciły uwagę na zadania i rolę małżeństw i rodzin we wspólnocie Kościoła, natomiast synod z 1983 r. podjął temat pojednania i pokuty, ukazując rolę świeckich w chrześcijańskim pojednaniu. Wreszcie zwieńczeniem ewaluacji myśli teologicznej poświęconej laikatowi stała się praca synodu z 1987 r. poświęcona powołaniu i posłannictwu ludzi świeckich w Kościele. Owocem tegoż synodu jest adhortacja apostolska Jana Pawła II *Christifideles laici*. Tak pogłębiona teologia laikatu rozwija się współcześnie przez podejmowanie kolejnych zagadnień określających nowe role dla świeckich w życiu wspólnoty Kościoła i w świecie, podkreślając szczególnie ich udział w dziele ewangelizacji i katechizacji oraz uświęceniu tego życia przez słowo Boże i modlitwę. Warto zatem spojrzeć na charakterystyczne elementy powołania i zadania laikatu w kontekście ich odpowiedniej formacji i przygotowania do pełnienia wyżej wspomnianych zadań, a zwłaszcza przygotowania do pełnienia roli animatora w przygotowaniu kandydatów do sakramentu bierzmowania.

## 2. Formacja świeckich animatorów

Jan Paweł II w adhortacji apostolskiej *Christifideles laici* przywołuje ewangeliczny obraz winnego krzewu i latorośli, budując na nim wizję laikatu we wspólnocie Kościoła i podkreślając, że „ewangeliczny obraz krzewu winnego i latorośli ukazuje nam jeszcze jeden podstawowy aspekt życia i misji świeckich: wezwanie do stałego wzrastania, dojrzewania i przynoszenia owocu obfitszego”<sup>9</sup>. Odczytujemy w tych słowach wskazanie i zachętę do podjęcia formacji, która zapewni dopływ nowych sił, a przede wszystkim doprowadzi do ożywienia i pełniejszej świadomości powołania i misji apostolskiej świeckich w Kościele. Odpowiedzialna i przygotowana strukturalnie formacja ludzi świeckich, którzy mają podjąć zadania katechetyczne i ewangelizacyjne, prowadzić ma

<sup>8</sup> Weron, „Laikat”, 420–421; Majewski, „Jak obudzić śpiącego olbrzyma?”, 6–10.

<sup>9</sup> ChL, 57.

najpierw do odkrycia w animatorach woli Boga, który powołuje i uzdalnia do wypełnienia konkretnej misji. *Dekret o apostołstwie świeckich* podkreśla konieczność podjęcia kilku wymiarów formacji świeckich przygotowujących się do pełnienia powołania apostołskiego, uwzględniając przede wszystkim formację duchową i pogłębienie doktrynalne. Tak przygotowana formacja prowadzi do koniecznego uzasadnienia wiary, która w nich jest, i podjęcia skutecznego dialogu z pluralizmem kulturowym współczesnego społeczeństwa<sup>10</sup>. Niezbędną wiedzę dla prowadzenia wspomnianego dialogu w życiu społecznym dostarcza katolicka nauka społeczna, która dzięki swojej refleksji formuluje kryteria ocen i wytyczne do działania apostołskiego.

Współczesny dynamizm życia społecznego, zwłaszcza zmienność warunków i okoliczności, w których żyje i realizuje swoje powołanie chrześcijanin, wymaga formacji zarówno stałej, jak i integralnej, obejmującej wymiar duchowy, ludzki i intelektualny rozwoju człowieka. Strukturę formacji integralnej osób, które mają podjąć posługę katechizacji i ewangelizacji w Kościele, przedstawia w sposób uporządkowany *Dyrektorium ogólne o katechizacji*. Czytamy w nim, że „formacja katechetów obejmuje różne wymiary. Najgłębsza odnosi się do samego **być** katechety, do jego wymiaru ludzkiego i chrześcijańskiego. (...) Potem następuje to, co katecheta powinien **wiedzieć**, aby dobrze wypełniać swoje zadanie. (...) Jest wreszcie wymiar **umiejętności działania**, gdyż katecheza jest aktem komunikacji”<sup>11</sup>. W myśl powyższej struktury formacja katechetyczna powinna obejmować kształcenie w zakresie nauk biblijnych i teologicznych, z uwzględnieniem nauk humanistycznych, formację pedagogiczną oraz swoistą formację duchową, która będzie ożywiała i karmiła wiarę katechety, świadomość apostołską i wspólnotowość<sup>12</sup>.

Pierwszym zatem wymiarem formacji ludzi świeckich, zwłaszcza animatorów przygotowujących się do podjęcia posługi przygotowania i towarzyszenia kandydatom do sakramentu bierzmowania, będzie pogłębienie życia duchowego i ludzkiego. Papież Jan Paweł II w adhortacji o powołaniu i misji świeckich w Kościele i świecie wyróżnia szczególnie konieczność właściwego odczytania własnego powołania i gotowość pełnienia posługi w oparciu o uważne słuchanie słowa Bożego i naukę Kościoła, pogłębioną i systematyczną modlitwę i życie sakramentalne, a także rozwijanie talentów i charyzmatów otrzymanych w życiu<sup>13</sup>. Korzystając z mądrości i dziedzictwa Kościoła, należy także zwrócić uwagę na wielką wartość Pisma Świętego w formowaniu wiernych, o czym wspomniał sobór w konstytucji *Dei Verbum*, stwierdzając: „Tak wielka zaś tkwi w słowie Bożym moc i potęga, że jest ono dla Kościoła podporą i siłą żywotną, a dla synów Kościoła utwierdzeniem wiary, pokarmem duszy oraz źródłem czystym i stałym życia duchowego”<sup>14</sup>. Istotnym elementem formacji duchowej i ludzkiej świeckich wskazanym przez Jana Pawła II jest modlitwa i życie sakramentalne, a także „korzystanie z mądrego i troskliwego kierownictwa ducho-

<sup>10</sup> „Dekret o apostołstwie świeckich”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje* (Poznań, 1967), nr 4.

<sup>11</sup> Kongregacja do spraw Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (Rzym, 1997), nr 238 (dalej DOK); ChL, 60.

<sup>12</sup> DOK, 240–247.

<sup>13</sup> ChL, 58.

<sup>14</sup> „Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje* (Poznań, 1967), nr 21.

wego”<sup>15</sup>. Należy podkreślić fakt, że obecnie następuje ożywienie praktyki kierownictwa duchowego i większa rzesza laikatu poszukuje możliwości korzystania z mądrej i troskliwej opieki duchowej, odróżniając ją od zwykłych porad psychologicznych. Jak zauważa Józef Augustyn, kierownictwo duchowe wynika z indywidualności i неповtarzalności każdego człowieka i jest związane integralnie z duszpasterstwem, chociaż nie jest zerwowane tylko dla duchownych, co potwierdza historia Kościoła<sup>16</sup>.

Kolejnym nieodłącznym i istotnym elementem formacji świeckich animatorów towarzyszących kandydatom do sakramentu bierzmowania jest formacja doktrynalna, której treść *Dyrektorium ogólnego o katechizacji* ujmuje jako poznanie:

- trzech wielkich etapów historii zbawienia, zapisanych w Starym i Nowym Testamencie oraz w historii Kościoła;
- wielkich filarów orędzia chrześcijańskiego, tj. symbolu wiary, liturgii, życia moralnego i modlitwy<sup>17</sup>. W adhortacji *Christifideles laici* czytamy, że analiza współczesnego życia społecznego pokazuje pilną potrzebę formacji doktrynalnej „nie tylko ze względu na naturalny proces pogłębiania wiary, ale także na wymóg «uzasadnienia tej nadziei», która w nich jest, wobec świata i w obliczu jego poważnych i złożonych problemów. Wynika z tego bezwzględna konieczność systematycznej katechezy, dostosowanej do wieku i różnych sytuacji życiowych, oraz bardziej zdecydowana chrześcijańska promocja kultury, jako odpowiedź na odwieczne pytania nurtujące człowieka i współczesne społeczeństwo”<sup>18</sup>. W przestrzeni formacji katechetów z wielką troską podchodzi się do odpowiedniego kształcenia doktrynalnego przyszłych katechizujących, a także wszystkich wiernych świeckich, co potwierdza nauczanie m.in. Jana Pawła II, który wskazuje na potrzebę formacji wszystkich, którzy są odpowiedzialni za nauczanie prawd wiary, a więc duszpasterzy, katechetów i wszystkich, którzy wypowiedzieli swoją chęć pomocy w głoszeniu Dobrej Nowiny. Ojciec Święty stwierdza: „Formacja doktrynalna jest podstawową potrzebą, zważywszy, że katecheta nie może ograniczyć się do nauczania minimum prawd wyuczonych i powtarzanych z pamięci”<sup>19</sup>. Podobnie kwestię formacji doktrynalnej ujmuje *Ogólna Instrukcja Katechetyczna* z 1971 r., wymieniając naukę teologii i przyswojenie sobie zdrowego dziedzictwa doktrynalnego na pierwszym miejscu przygotowania do pełnienia posługi katechetycznej<sup>20</sup>. W świetle nauczania Jana Pawła II zawartego w adhortacji *Catechesi tradendae* formacja doktrynalna pełni funkcję służebną wobec wiary, stając się pewnym i niezastąpionym źródłem dla nauczycieli wiary, wszystkich członków Kościoła, także młodych alumnów, członków rodzin zakonnych, jak również wszystkich, którzy są powołani do służby duszpasterskiej i katechetycznej. Zachęca tym samym powyż-

<sup>15</sup> ChL, 58.

<sup>16</sup> „Ku wolności wewnętrznej. Z o. Józefem Augustynem o kierownictwie duchowym rozmawia Cezary Sękowski”, *Życie duchowe* 2 (1995): 70–72, 74.

<sup>17</sup> DOK, 240.

<sup>18</sup> ChL, 60.

<sup>19</sup> Jan Paweł II, *Wierzę w Boga Ojca Stworzyciela*, red. Stanisław Dziwisz, Józef Kowalczyk, Tadeusz Rakoczy (Citta del Vaticano, 1987), 31.

<sup>20</sup> Kongregacja do spraw Duchowieństwa, *Ogólna Instrukcja Katechetyczna* (Rzym, 1971), 111–112.

szych do uczestnictwa w katechezie „trwania w szkole Kościoła, wielkiego Katechety, a zarazem wielkiego Katechizowanego”<sup>21</sup>.

Współczesne posługiwanie katechetyczne, zróżnicowane ze względu na różny poziom doświadczenia religijnego i osobistych przeżyć młodego pokolenia, wymaga od katechizujących oprócz dobrego przygotowania duchowego i doktrynalnego właściwych umiejętności oddziaływania pedagogicznego i dydaktycznego. Wymaganie posiadania odpowiednich umiejętności pedagogicznych, komunikacyjnych i dydaktycznych spoczywa również na animatorach świeckich zaangażowanych w przygotowanie kandydatów do sakramentu bierzmowania, dlatego i do nich odnosi się apel Jana Pawła II, który podkreśla, że „ważne jest, aby Kościół dziś – tak jak to czynił w innych epokach swojej historii – wykazał mądrość, odwagę i wierność ewangeliczną w poszukiwaniu i wprowadzaniu nowych dróg i nowych zasad w nauczaniu katechetycznym”<sup>22</sup> i zwraca uwagę na potrzebę wprowadzenia w przepowiadaniu katechetycznym różnych metod, stosownych do wieku i rozwoju umysłowego katechizowanych, dojrzałości eklezjalnej i duchowej oraz indywidualnych uwarunkowań<sup>23</sup>. To stwierdzenie podkreśla wagę odpowiedniego przygotowania w zakresie metodologii tych, którzy katechizują w dzisiejszych czasach, napotykać na różne uwarunkowania, co również ujmuje *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, zwracając uwagę na potrzebę właściwego poziomu przygotowania metodycznego i dydaktycznego katechizujących. Wspomniany dokument, opisując umiejętności pedagogiczne, zwraca uwagę na konieczność przygotowania katechetów w zakresie doboru metod pracy, tematów i treści, zachowania i atmosfery w grupie katechizowanych<sup>24</sup>. Cennym uzupełnieniem powyższych refleksji na temat formacji duchowej, doktrynalnej i pedagogicznej może być stwierdzenie Stanisława Łabendowicza, że „ukształtowane cechy osobowe i duchowe oraz zdobyta wiedza mogą zostać całkowicie zaprzepaszczone w praktycznej działalności katechety, jeśli zabraknie mu komunikatywności i zdolności przekazu”<sup>25</sup>. Uwzględniając charakterystyczne dla świeckich animatorów życie w świecie i często bliższy kontakt z młodzieżą, należy docenić i dowartościować ich zaangażowanie w skuteczne i owocne przygotowanie i towarzyszenie kandydatom do sakramentu bierzmowania. Przyjrzyjmy się zatem głębiej posłudze świeckich animatorów i ich roli w procesie katechizacji sakramentalnej młodych, ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływania i pracy w często dzisiaj proponowanych formach małych grup.

### 3. Posługa świeckich animatorów

Bezsprzecznie i powszechnie przyjmuje się współcześnie tezę podkreślającą fakt, że życie sakramentalne Kościoła z istoty swojej związane jest z parafią, a szkoła i odbywające się tam lekcje religii nie są naturalnym środowiskiem katechetycznym. Jak czytamy w *Kate-*

<sup>21</sup> Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Catechesi tradendae”* (Rzym, 1979), 45, 61 (dalej CT).

<sup>22</sup> CT, 17.

<sup>23</sup> CT, 51; DOK, 238, 244.

<sup>24</sup> Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* (Kraków, 2001), 152.

<sup>25</sup> Stanisław Łabendowicz, „Formacja katechetów według Dyrektorium ogólnego o katechizacji”, w: *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji* (Kraków, 1999), 145.

chizmie Kościoła katolickiego, „parafia jest wspólnotą eucharystyczną i ośrodkiem życia liturgicznego rodzin chrześcijańskich; jest ona podstawowym miejscem katechezy dzieci i rodziców”<sup>26</sup> (KKK, 2226). Bardzo wyraźnie rolę katechetyczną wspólnoty parafialnej ukazują chociażby teksty liturgiczne związane z udzielanymi sakramentami, m.in. dialog, który prowadzi ksiądz proboszcz z biskupem przed udzieleniem sakramentu bierzmowania. Ksiądz proboszcz niejako w imieniu całej wspólnoty parafialnej zaświadcza o przygotowaniu młodych ludzi do sakramentu, a oni wobec tej samej wspólnoty wypowiadają swoje pragnienie przyjęcia tegoż daru<sup>27</sup>. W realizacji wizji Kościoła jako wspólnoty ogromną rolę odgrywa również angażowanie świeckich do pełnienia posługi apostołskiej, chociażby przez czynny udział w dziele katechizacji przygotowującej do sakramentu dojrzałości chrześcijańskiej, prowadzonej w małych grupach katechetycznych.

Powtarzany bardzo często w teologii pastoralnej i katechetyce postulat poszukiwania nowych rozwiązań na gruncie metod i form pracy z młodzieżą realizuje się dzisiaj zwłaszcza w proponowaniu pracy w małych grupach, gdzie animatorami są m.in., obok duchownych, ludzie świeccy. Przez pojęcie małych grup rozumie się przede wszystkim pewną liczbę osób, wspólnoty religijne formalne i nieformalne, które pozostają ze sobą we wzajemnej relacji ze względu na realizację celu religijnego i opierają się na tych samych normach moralnych<sup>28</sup>. Należy podkreślić, że współczesne duszpasterstwo i posługa katechetyczna powinny uwzględnić tę formę posługi, biorąc wzór z Jezusa Chrystusa, który sam wychodził do małych grup słuchaczy, poświęcając swój czas zwłaszcza apostołom i pozostałym uczniom. Wiele cennych uwag, dotyczących pracy w małych grupach religijnych, zawiera nauczanie Jana Pawła II w adhortacji *Catechesi tradendae*, gdzie papież apeluje o dowartościowanie przeróżnych inicjatyw duszpasterskich, wśród których wymienia przede wszystkim: kręgi biblijne, zebrania podstawowych wspólnot kościelnych, stowarzyszeń i grup młodzieżowych<sup>29</sup>. Z całokształtu nauki Kościoła w odniesieniu do zagadnienia małych grup religijnych i ich roli w posłudze słowa w Kościele należy zwrócić uwagę przede wszystkim na potrzebę silnego powiązania ich ze strukturą Kościoła, która w myśl Jana Pawła II staje się charyzmatem, darem pomagającym właściwie regulować relacje na linii charyzmat–urząd. W przypadku przygotowania kandydatów do sakramentu bierzmowania naturalną strukturą powiązania małej grupy młodzieży będzie parafia. Właściwe zakorzenienie w strukturze Kościoła rodzi większą współodpowiedzialność za Kościół lokalny, w tym wypadku wspólnotę parafialną, i buduje jedność z Kościołem hierarchicznym. Funkcjonowanie małej grupy w strukturze Kościoła lokalnego, a zwłaszcza wspólnoty parafialnej, wpływa jednocześnie na autentyzm, ożywienie wiary i prowadzenie nauczania w duchu Kościoła. Opisując zagadnienie funkcjonowania małych grup religijnych, należy również podkreślić fakt, że wspomniane grupy mogą opierać się na charakterystycznym charyzmacie, który nie dla wszystkich jest jednakowo czytelny i do którego nie wszyscy dadzą się przekonać.

<sup>26</sup> KKK, 2226.

<sup>27</sup> *Obrzędy bierzmowania dostosowane do zwyczajów Diecezji Polskich* (Katowice, 1995), 27–28.

<sup>28</sup> Romuald Jaworski, „Mała grupa religijna”, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. Ryszard Kamiński (Lublin, 2006), 445.

<sup>29</sup> CT, 47.

Mając na uwadze przytoczone powyżej ogólne i wybrane elementy wpływające na funkcjonowanie małych grup religijnych w obrębie wspólnoty parafialnej, warto odwołać się do praktycznych rozwiązań obecnie realizowanych w wybranych Kościołach lokalnych i opinii, które się pojawiają w trakcie posługi duszpasterskiej i katechetycznej. Projekt wprowadzenia przygotowania kandydatów do sakramentu bierzmowania oparty na pracy w małej grupie, pod opieką świeckiego animatora, realizuje obecnie na terenie Polski kilka diecezji, m.in.: archidiecezja białostocka<sup>30</sup>, warszawsko-praska<sup>31</sup>, krakowska<sup>32</sup>, zielonogórsko-gorzowska<sup>33</sup>, opolska<sup>34</sup>.

Niewątpliwie wielką rolę w prowadzeniu grupy młodzieżowej odgrywa animator, osoba o konkretnej osobowości i doświadczeniu życia. Jakże istotne jest, aby w doborze animatorów i moderatorów takich grup kierować się poczuciem odpowiedzialności, uwzględniając indywidualne inklinacje i zainteresowania, talenty i poziom formacji duchowej, doktrynalnej i ludzkiej tychże osób. Pierwszym i podstawowym elementem odpowiedzialności animatorów jest ich osobiste zakorzenienie w Chrystusa i Kościół, co wyraża się w celu katechezy, czyli doprowadzeniu katechizowanych do zjednoczenia, zażyłości z Jezusem Chrystusem.

W przytoczonych powyżej założeniach programowych w omawianych diecezjach wprowadza się do posługi w katechezie przygotowującej kandydatów do sakramentu bierzmowania obok duchownych, zwłaszcza księdza proboszcza, który odpowiedzialny jest za koordynowanie działań i formację prowadzących, także ludzi świeckich. Często są to nauczyciele religii, zaangażowani na co dzień w pracę katechetyczną w różnych szkołach. Zadania animatora proponuje się również liderom i członkom ruchów, stowarzyszeń i wspólnot religijnych działających na terenie parafii. Do grupy świeckich prowadzących zajęcia dla młodzieży włącza się rodziców katechizowanych, uformowanych wiernych świeckich, a także młodzież, która już przystąpiła do sakramentu bierzmowania i posiada pozytywną rekomendację katechety i duszpasterza<sup>35</sup>.

Wśród opinii wyrażanych przez młodzież, która uczestniczyła w przygotowaniu do sakramentu bierzmowania w formie pracy w małych grupach domowych, wyróżnić należy przede wszystkim pozytywne odniesienie do przykładu animatora i świadectwa wiary, jakie niesie jego osoba i autentyczne postawy religijne. W tworzeniu właściwej struktury

<sup>30</sup> „Rozmowy o bierzmowaniu”, dostęp 30.10.2016, <http://www.bialystok.opoka.org.pl/katecheza/2-2003/art3.php>.

<sup>31</sup> „Zasady przygotowania i formacji animatorów dla młodzieży przygotowującej się do sakramentu Bierzmowania w Diecezji Warszawsko-Praskiej”, dostęp 30.10.2016, [www.ddmonline.pl](http://www.ddmonline.pl).

<sup>32</sup> Stanisław Dziwisz, „Dekret Metropolity Krakowskiego w sprawie organizacji i funkcjonowania katechezy parafialnej”, dostęp 30.10.2016, [http://www.katecheza.diecezja.krakow.pl/data/\\_uploaded/file/dekret\\_katecheza\\_parafialna.pdf](http://www.katecheza.diecezja.krakow.pl/data/_uploaded/file/dekret_katecheza_parafialna.pdf).

<sup>33</sup> „Bierzmowany, animator, grupa domowa na drodze przygotowania do sakramentu bierzmowania”, dostęp 30.10.2016, [http://katechetyka.wyklady.org/wyklad/960\\_bierzmowany-animator-grupa-domowa-na-drozdze-przygotowania-do-sakramentu-bierzmowania\\_strona-4.html](http://katechetyka.wyklady.org/wyklad/960_bierzmowany-animator-grupa-domowa-na-drozdze-przygotowania-do-sakramentu-bierzmowania_strona-4.html).

<sup>34</sup> „Instrukcja biskupa opolskiego o przygotowaniu i celebracji sakramentu bierzmowania”, dostęp 29.10.2016, <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/rozporzadzenia/1248-instrukcja-biskupa-opolskiego-o-przygotowaniu-i-celebracji-sakramentu-bierzmowania>.

<sup>35</sup> „Zasady przygotowania i formacji animatorów”; Dziwisz, „Dekret Metropolity Krakowskiego w sprawie organizacji i funkcjonowania katechezy”, § 3.2; „Instrukcja biskupa opolskiego o przygotowaniu i celebracji sakramentu bierzmowania”, § 1.2.

spotkania i klimatu ogromną rolę odgrywa postawa życzliwości, wysokiej kultury osobistej oraz religijnej animatorów, a także poziom ich wszechstronnego wykształcenia i kompetencji<sup>36</sup>. Elementem pozytywnym, wpływającym na skuteczność oddziaływania i pracy w grupach domowych, według młodzieży był przede wszystkim charakter wspólnotowy grup, gdzie ważny jest dobór osób, niekoniecznie klasowy, możliwość nawiązywania nowych przyjaźni, prowadzenia dyskusji z rówieśnikami na tematy religijne w atmosferze większej intymności, szczerości, otwartości i śmiałości, przy jednoczesnej różnorodności refleksji i doświadczenia religijnego<sup>37</sup>. Kandydaci do bierzmowania podkreślają również wymiar duchowy, który w przypadku funkcjonowania małej grupy domowej daje bardziej głębokie doświadczenie wspólnej modlitwy i słuchania słowa Bożego, przeżywania sakramentów, motywując tym samym do podjęcia wysiłku religijnego przez systematyczną pracę i budzenie odpowiedzialnych postaw<sup>38</sup>.

Nieodzownym elementem skutecznego oddziaływania katechetycznego i ewangelizacyjnego jest aktualnie także stworzenie odpowiedniego miejsca, czyli swoistego środowiska katechetycznego, w którym młodzież będzie się dobrze czuła. W wielu przypadkach, jak podkreślają katechizowani, pozytywnie przyjęta jest propozycja prowadzenia zajęć przygotowujących do sakramentu bierzmowania w klimacie domu animatora bądź kandydatów, chociaż takie rozwiązanie budzi również negatywne emocje<sup>39</sup>. Dom staje się z jednej strony miejscem bardzo intymnym i wzbudzającym klimat rodzinny, chociaż dla niektórych uczestników spotkania może być powodem skrępowania i zamknięcia. Wydaje się, że bardziej naturalnym miejscem będzie salka katechetyczna bądź pomieszczenie przygotowane przy parafii, w którym młodzi będą mogli realizować swoje spotkania przygotowujące do sakramentu bierzmowania i nie tylko.

Skuteczność posługi katechetycznej w przygotowaniu do sakramentu bierzmowania zależy również od wprowadzenia różnorodnych metod i form pracy, z uwzględnieniem przede wszystkim systematyczności i częstotliwości spotkań. W omawianych realizowanych programach diecezjalnych katechezę parafialną organizuje się najczęściej w wymiarze od jednego do trzech lat trwania, z częstotliwością od spotkań cotygodniowych do spotkań raz w miesiącu. Dla przykładu w archidiecezji krakowskiej czas przygotowania kandydata do bierzmowania wynosi trzy lata i obejmuje 10 spotkań cotygodniowych w klasach pierwszych i drugich oraz 25 spotkań w klasie trzeciej<sup>40</sup>. Ważnym elementem stwarzającym odpowiednie warunki dla posługi animatora jest forma prowadzonych zajęć, dlatego proponuje się nie tylko tradycyjne spotkania w salkach katechetycznych czy w domu animatora lub kandydata, ale także spotkania wyjazdowe, weekendowe, dni skupienia i rekolekcje zamknięte oraz celebracje modlitewno-liturgiczne i rozmowy indywidualne<sup>41</sup>. Wśród proponowanych rozwiązań zaleca się także prowadzenie spotkań

<sup>36</sup> „Bierzmowany, animator, grupa domowa”, 10.

<sup>37</sup> „Bierzmowany, animator, grupa domowa”, 4–7.

<sup>38</sup> „Bierzmowany, animator, grupa domowa”, 4–7.

<sup>39</sup> „Bierzmowany, animator, grupa domowa”, 9.

<sup>40</sup> Dziwisz, „Dekret Metropolity Krakowskiego w sprawie organizacji i funkcjonowania katechez”, § 3.2.

<sup>41</sup> „Zasady przygotowania i formacji animatorów”; Dziwisz, „Dekret Metropolity Krakowskiego w sprawie organizacji i funkcjonowania katechez”, § 3.2; „Instrukcja biskupa opolskiego o przygotowaniu i celebracji sakramentu bierzmowania”, § 1.2.

w grupach jednorodnych (osobno dla dziewcząt i chłopców), szczególnie przy omawianiu wybranych tematów kierowanych do danej płci, a wielkość grupy nie powinna przekraczać kilkunastu osób<sup>42</sup>.

Niewątpliwą pomoc w posłudze świeckich animatorów stanowią materiały katechetyczne proponowane na poszczególne etapy katechezy parafialnej. Warto w tym miejscu zaznaczyć różnorodność i bogactwo pomocy katechetycznych w postaci programów, podręczników, notatników do pracy samodzielnej kandydata, materiałów dla rodziców i różnego rodzaju multimediiów, z których może skorzystać animator. Obszerną i wnikliwą prezentację materiałów dostępnych obecnie na rynku wydawniczym zawarła Anna Zellma w opracowaniu pt. *Przygotowanie młodzieży do sakramentu bierzmowania jako kategoria badawcza we współczesnej katechetyce*<sup>43</sup>, dlatego ze względu na ograniczone możliwości niniejszego opracowania autor odsyła do wskazanego źródła.

### Zakończenie

Podsumowując omawiane zagadnienie roli świeckich animatorów w przygotowaniu kandydatów do sakramentu bierzmowania i uwzględniając powyższe, tylko niektóre najistotniejsze elementy współczesnej teologii laikatu, a także założenia katechetyczne, należy pozytywnie ocenić podejmowane rozwiązania, dzięki którym wspólnota parafialna w jej różnych płaszczyznach zarówno personalnych, jak i formalnych zostaje skutecznie uaktywniona. Poszukując rozwiązań mających na celu jeszcze bardziej owocne prowadzenie młodych do dojrzałej wiary i osobowej zażyłości z Jezusem Chrystusem, warto odczytywać znaki czasu i podejmować z pomocą Ducha Świętego posługę ewangelizacji i katechizacji, doceniając świadectwo wielu świeckich, którzy żyjąc na co dzień Ewangelią, stają się animatorami wiary. Prowadzone obecnie prace nad kształtem i reformą oświaty w Polsce, uwzględniające zmiany na poszczególnych etapach edukacyjnych, winny sprzyjać ożywieniu refleksji wewnątrz Kościoła w celu wypracowania nowego modelu katechezy szkolnej i parafialnej, dostosowanego do zmian w polskim szkolnictwie.

### Bibliografia

- „Bierzmowany, animator, grupa domowa na drodze przygotowania do sakramentu bierzmowania”. Dostęp 30.10.2016. [http://katechetyka.wyklady.org/wyklad/960\\_bierzmowany-animator-grupa-domowa-na-drodze-przygotowania-do-sakramentu-bierzmowania\\_strona-4.html](http://katechetyka.wyklady.org/wyklad/960_bierzmowany-animator-grupa-domowa-na-drodze-przygotowania-do-sakramentu-bierzmowania_strona-4.html).
- „Dekret o apostołstwie świeckich”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje*. Poznań, 1967.
- Dziwisz, Stanisław. „Dekret Metropolity Krakowskiego w sprawie organizacji i funkcjonowania katechezy parafialnej”. Dostęp 30.10.2016. [http://www.katecheza.diecezja.krakow.pl/data/\\_uploaded/file/dekret\\_katecheza\\_parafialna.pdf](http://www.katecheza.diecezja.krakow.pl/data/_uploaded/file/dekret_katecheza_parafialna.pdf).

<sup>42</sup> „Rozmowy o bierzmowaniu”.

<sup>43</sup> Anna Zellma, „Przygotowanie młodzieży do sakramentu bierzmowania jako kategoria badawcza we współczesnej katechetyce”, *Studia Pastoralne* 4 (2008): 85–88.

- Gaudemet, Jean. „Świeccy w pierwszych wiekach Kościoła”. *Communio* 3 (1997): 3–15.
- „Instrukcja biskupa opolskiego o przygotowaniu i celebracji sakramentu bierzmowania”. Dostęp 29.10.2016. <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/rozporzadzenia/1248-instrukcja-biskupa-opolskiego-o-przygotowaniu-i-celebracji-sakramentu-bierzmowania>.
- Jan Paweł II. *Adhortacja apostolska „Catechesi tradendae”*. Rzym, 1979.
- Jan Paweł II. *Adhortacja apostolska „Christifideles laici”*. Rzym, 1988.
- Jan Paweł II. *Wierzę w Boga Ojca Stworzyciela*, red. Stanisław Dziwisz, Józef Kowalczyk, Tadeusz Rakoczy. Citta del Vaticano, 1987.
- Jaworski, Romuald. „Mała grupa religijna”. W: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. Ryszard Kamiński. Lublin, 2006.
- Katechizm Kościoła katolickiego*. Poznań: Pallottinum, 1994.
- Konferencja Episkopatu Polski. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*. Kraków, 2001.
- Kongregacja do spraw Duchowieństwa. *Dyrektorium ogólne o katechizacji*. Rzym, 1997.
- Kongregacja do spraw Duchowieństwa. *Ogólna Instrukcja Katechetyczna*. Rzym, 1971.
- „Konstytucja dogmatyczna o Kościele”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje*. Poznań, 1967.
- „Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje*. Poznań, 1967.
- „Ku wolności wewnętrznej. Z o. Józefem Augustynem o kierownictwie duchowym rozmawia Cezary Sękowski”. *Życie duchowe* 2 (1995): 70–72, 74.
- „Rozmowy o bierzmowaniu”. Dostęp 30.10.2016. <http://www.bialystok.opoka.org.pl/katecheza/2-2003/art3.php>.
- „Zasady przygotowania i formacji animatorów dla młodzieży przygotowującej się do sakramentu Bierzmowania w Diecezji Warszawsko-Praskiej”. Dostęp 30.10.2016. [www.ddmonline.pl](http://www.ddmonline.pl).
- Łabendowicz, Stanisław. „Formacja katechetów według Dyrektorium Ogólnego o Katechizacji”. W: *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*. Kraków, 1999.
- Majewski, Józef. „Jak obudzić śpiącego olbrzyma? Pytanie o świeckich w Kościele”. *Chrześcijaństwo. Świat. Polityka. Zeszyty społecznej myśli Kościoła* 1 (2010): 5–6.
- Obrzędy bierzmowania dostosowane do zwyczajów Diecezji Polskich*. Katowice, 1995.
- Sobór Watykański II. *Konstytucje – Dekrety – Deklaracje*. Poznań, 1967.
- Weron, Eugeniusz. „Laikat”. W: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. Ryszard Kamiński, 418. Lublin, 2006.
- Zellma, Anna. „Przygotowanie młodzieży do sakramentu bierzmowania jako kategoria badawcza we współczesnej katechetyce”. *Studia Pastoralne* 4 (2008): 85–88.

### Streszczenie

Jednym z podstawowych zadań spoczywających na wspólnocie parafialnej Kościoła katolickiego jest tworzenie przestrzeni umożliwiających spotkanie z Bogiem na wspólnej modlitwie, w sakramentach świętych i w słowie Bożym. Ważne jest, by parafie stwarzały również

warunki, które mogą pomóc kształtować wiarę i umożliwić jej doświadczenie. Tak wielowymiarowe zadanie, spoczywające na wspólnotach parafialnych, realizuje się m.in. przez planowaną i systematyczną posługę katechetyczną, zwłaszcza tę przygotowującą do przyjęcia sakramentów świętych. Mając na uwadze pluralizm doświadczeń religijnych współczesnej młodzieży oraz potrzebę jak najskuteczniejszego oddziaływania katechetycznego, zwłaszcza w przygotowaniu kandydatów do sakramentu bierzmowania, proponuje się obecnie m.in. zaangażowanie w to przygotowanie większej grupy osób, zarówno duchownych, jak i świeckich, którzy świadectwem swojego życia wiary wzmocnią przekaz katechetyczny.

W niniejszym opracowaniu ukazana została rola świeckich animatorów w przygotowaniu kandydatów do sakramentu bierzmowania, istotne elementy formacji animatorów oraz formy posługi. Odpowiedzialna współpraca prowadzona w duchu dialogu oraz wielkoduszności może zaowocować w przyszłym dorosłym życiu katechizowanych.

**Słowa kluczowe:** animator świecki, katecheza parafialna, bierzmowanie

### Abstract

#### THE ROLE OF LAITY IN THE PREPARATION OF CANDIDATES FOR THE SACRAMENT OF CONFIRMATION

One of the basic functions of the Catholic Church parish community is creating the space for communing with God in common prayer, the holy sacraments and the Word of God, creating the environment shaping the faith and enabling the experience of faith. This multidimensional task, being part of the parish community work, is implemented, among others, through scheduled and systematic catechetical service, especially when it comes to preparing for the reception of the holy sacraments.

Considering the pluralism of contemporary youths' religious experience and the need for the most effective catechetical impact, especially during the time of preparation for the sacrament of confirmation, what is currently being suggested is the involvement of a larger group of people, both the clergy and the laity, who could enforce the catechetical message with their testimony of the life of faith.

This elaboration will show the role of lay animators in the time of preparation of candidates for the sacrament of confirmation, relevant elements of the animators' formation and forms of service. Responsible cooperation led in the spirit of dialogue and generosity may bring fruit in the future adult life of the catechized.

*Translated by ks. Tomasz Mędrek*

**Keywords:** animator secular, parish catechesis, confirmation